

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри митної справи і
фінансових послуг

Протокол № 1 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна ВІМАШКАЛО

**МІЖНАРОДНІ СТАНДАРТИ АНТИЛЕГАЛІЗАЦІЙНОГО ФІНАНСОВОГО
МОНІТОРИНГУ**

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	усі
Спеціальність	усі
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	усі

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

вибіркова
українська

Розробник:

д.е.н., професор

Підписано КЕП

Наталія ВНУКОВА

Завідувач кафедри

митної справи і фінансових
послуг

Вікторія ТИЩЕНКО

Харків
2023

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Міжнародні стандарти антилегалізаційного фінансового моніторингу» буде корисна майбутнім фахівцям майже всіх сфер фінансово-економічної діяльності, діяльність яких може бути пов'язана з системою взаємодії їх установ з суб'єктами первинного фінансового моніторингу, а також тим, хто безпосередньо буде працювати в установах, які є учасниками системи фінансового моніторингу. В умовах глобалізації економіки та інтеграції національних економік до світової спільноти виникає потреба у створенні ефективної контрольно-наглядової системи, здатної запобігти легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення. Саме з цією метою створюються різноманітні міжнародні організації, які застосовують відповідні санкції до тих країн, що допускають порушення у цій сфері, та внутрішньодержавні спеціально уповноважені органи з питань фінансового моніторингу, комплексні дії яких спрямовані на недопущення легалізації незаконно накопичених доходів та фінансування тероризму відповідно до внутрішнього законодавства країни. При цьому функціонування таких органів є неможливим без співпраці із первинними ланками системи фінансового моніторингу – суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Метою навчальної дисципліни «Міжнародні стандарти антилегалізаційного фінансового моніторингу» є формування у здобувачів вищої освіти компетентностей щодо теорії і практики антилегалізаційного фінансового моніторингу, послідовне формування системи теоретичних і практичних знань з основ функціонування та розвитку системи фінансового моніторингу в Україні відповідно до міжнародних стандартів.

Для досягнення мети поставлені такі завдання:

визначення сутності, етапів та типології легалізації доходів, отриманих злочинним шляхом;

ознайомлення із міжнародними нормами у сфері протидії легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму і розповсюдження зброї масового знищення;

вивчення сутності та видів антилегалізаційного фінансового моніторингу;

ознайомлення із функціонуванням системи фінансового моніторингу в Україні, правами та обов'язками суб'єктів фінансового моніторингу;

вивчення особливостей організації антилегалізаційного фінансового моніторингу різними суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Об'єктом вивчення дисципліни є система антилегалізаційного фінансового моніторингу.

Предметом навчальної дисципліни є міжнародні стандарти фінансового моніторингу.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
Уміти приймати ефективні рішення у сфері антилегалізаційного фінансового моніторингу	Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі у широких або мультидисциплінарних контекстах
Уміти розробляти сценарії реформування системи протидії легалізації доходів, що дозволяють забезпечити прискорений економічний розвиток країни	
Уміти виявляти нові тенденції у типології легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом; індикатори сумнівності фінансових операцій	Здатність до розвитку теоретико-концептуальних основ побудови системи протидії легалізації злочинних доходів, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення, удосконалення підходів щодо її оптимізації
Уміти виявляти операції, що підлягають антилегалізаційному фінансовому моніторингу	
Уміти розробляти критерії ризиків легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом	Здатність до застосування ризико-орієнтованого підходу у системі антилегалізаційного фінансового моніторингу, в тому числі щодо спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу
Уміти організувати роботу суб'єкту первинного фінансового моніторингу, здійснювати управління ризиками використання фінансової установи або ВНУП у легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванні тероризму та фінансуванні розповсюдженні зброї масового знищення	

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**Зміст навчальної дисципліни****Змістовий модуль 1. Супранаціональний та національний рівень організації антилегалізаційного фінансового моніторингу****Тема 1. Еволюційний аспект проблеми боротьби з легалізацією (відмиванням) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванням тероризму на міжнародному та національному рівнях**

Поняття та джерела походження «брудних» грошей. Сутність поняття «відмивання» коштів та легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Необхідність міжнародної співпраці для боротьби з легалізацією доходів, здобутих в злочинний спосіб, та фінансуванням тероризму. Чорний та сірий список FATF.

Міжнародні організації в сфері боротьби з легалізацією доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванням тероризму: FATF, Євразійська група, MONEYVAL, Егмонтська група, ООН, МВФ, Базельський комітет,

Вольфсберзька група, Інтерпол та інші.

Етапи розвитку системи протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму в Україні.

Тема 2. Міжнародні стандарти у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму

Рекомендації FATF. Варшавська Конвенція Ради Європи про відмивання, виявлення, вилучення та конфіскацію доходів від злочинної діяльності та фінансування тероризму.

Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму. Палермська Конвенція ООН проти транснаціональної організованої злочинності. Меридська Конвенція ООН проти корупції. Страсбурзька Конвенція Ради Європи ETS №141 про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом. Резолюції Ради Безпеки ООН.

Директива Європейського Парламенту та Ради ЄС 2015/849 про запобігання використанню фінансової системи з метою відмивання коштів та фінансування тероризму. Документи Базельського комітету з банківського нагляду, Егмонтської групи. Вольфсберзькі принципи.

Тема 3. Типології легалізації коштів та майна, отриманих злочинним шляхом

Найбільш поширені моделі відмивання доходів, отриманих злочинним шляхом.

Сучасні світові типології легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.

Загальні вітчизняні тенденції легалізації злочинних коштів: типології легалізації коштів та майна, отриманих злочинним шляхом через банківські і небанківські фінансові установи, ринок нерухомого майна, шляхом зняття готівки та ін.

Тема 4. Розвиток ризик-орієнтованої системи антилегалізаційного фінансового моніторингу України на основі міжнародних стандартів

Засади функціонування системи фінансового моніторингу в Україні. Законодавство в сфері антилегалізаційного фінансового моніторингу. Місце Держфінмоніторингу в системі центральних органів виконавчої влади України. Основні завдання Держфінмоніторингу. Повноваження та права Держфінмоніторингу. Організаційна структура Держфінмоніторингу. Взаємодія Держфінмоніторингу з різними органами та організаціями в сфері протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення на національному і міжнародному рівнях.

Ризикорієнтовний підхід. Поняття та види антилегалізаційного фінансового моніторингу. Система та суб'єкти фінансового моніторингу. Характеристика порогових фінансових операцій. Ознаки підозрілих фінансових операцій.

Змістовий модуль 2 Впровадження міжнародних стандартів на первинному рівні організації антилегалізаційного фінансового моніторингу

Тема 5. Завдання, права та обов'язки суб'єктів державного та первинного фінансового моніторингу

Суб'єкти державного фінансового моніторингу та їх повноваження. Завдання та повноваження Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку України в сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Види суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Обов'язки та права суб'єктів первинного фінансового моніторингу.

Тема 6. Організація фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу на основі міжнародних стандартів

Загальні вимоги до організації фінансового моніторингу. Порядок взяття на облік суб'єктів первинного фінансового моніторингу. Призначення працівника, відповідального за проведення фінансового моніторингу, його права та обов'язки. Встановлення правил проведення фінансового моніторингу. Програма здійснення фінансового моніторингу.

Вимоги до ідентифікації осіб, що здійснюють фінансові операції або забезпечують їх здійснення. Порядок вивчення клієнтів.

Порядок виявлення та реєстрації фінансових операцій, що підлягають фінансовому моніторингу. Порядок надання Держфінмоніторингу України інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу банківськими і небанківськими фінансовими установами. Порядок виправлення помилок в інформації про фінансову операцію.

Порядок виявлення, зупинення та надання інформації про фінансову операцію, учасником якої є особа, яку включено до переліку осіб, пов'язаних із здійсненням терористичної діяльності.

Управління ризиками використання фінансової установи у відмиванні злочинних доходів та критерії ризиків.

Особливості здійснення фінансового моніторингу у банках. Особливості здійснення фінансового моніторингу у небанківських фінансових установах.

Тема 7. Особливості організації фінансового моніторингу спеціально визначеними нефінансовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу

Заходи, що здійснюються спеціально визначеними суб'єктами первинного фінансового моніторингу в сфері запобігання та протидії легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму та розповсюдження зброї масового знищення.

Особливості здійснення фінансового моніторингу суб'єктами підприємницької діяльності, які надають посередницькі послуги під час здійснення операцій з купівлі-продажу нерухомого майна.

Особливості здійснення фінансового моніторингу нотаріусами, адвокатами,

суб'єктами господарювання, що надають юридичні послуги.

Особливості організації фінансового моніторингу іншими спеціально визначеними нефінансовими суб'єктами первинного фінансового моніторингу.

Тема 8. Відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму

Кримінальна та адміністративна відповідальність за порушення в системі фінансового моніторингу. Кримінальна відповідальність за фінансування тероризму. Кримінальна, адміністративна та цивільно-правова відповідальність за порушення вимог законодавства у сфері протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення. Статистична оцінка рівня порушень у фінансовій сфері.

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Поняття легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансування тероризму. Етапи розвитку т міжнародні організації системи фінансового моніторингу.
Тема 2. Завдання 2.	Загальна структура міжнародних стандартів.
Тема 3. Завдання 3.	Сучасні світові та національні типології легалізації коштів, отриманих злочинним шляхом.
Тема 4. Завдання 4.	Застосування ризик орієнтованого підходу у системі фінансового моніторингу
Тема 5. Завдання 5	Визначення обов'язків та прав суб'єктів первинного фінансового моніторингу.
Тема 6. Завдання 6	Організація фінансового моніторингу суб'єктами первинного фінансового моніторингу . Належна перевірка клієнтів
Тема 7. Завдання 7.	Особливості діяльності спеціально визначених суб'єктів первинного фінансового моніторингу
Тема 8. Завдання 8.	Рівні відповідальності і санаційна політика за порушення у сфері фінансового моніторингу

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1 - 8	Вивчення лекційного матеріалу, національних законодавчих та нормативно-правових актів, міжнародних стандартів
Тема 1-8	Підготовка до практичних та семінарських занять
Тема 1-8	Виконання компетентнісно-орієнтованого та творчого завдань
Тема 1 – 8	Підготовка презентації за компетентнісно-орієнтованим завданням
Тема 1 – 8	Підготовка до контрольних робіт і виконання домашніх завдань

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни «Міжнародні стандарти антилегалізаційного фінансового моніторингу» для досягнення набуття визначених компетентностей та засвоєння змісту передбачає використання актуалізованих форм і методів викладання (проблемні лекції, дискусії тощо) у поєднанні з виконанням здобувачами вищої освіти самостійних індивідуальних завдань за певним завданням (підготовка аналітичних матеріалів, творчих рішень, звітування за результатами виконання самостійної роботи та ін.). Для формування компетентностей та досягнення запланованих результатів навчання під час лекцій і практичних занять використовуються різноманітні форми та методи навчання: оглядові лекції (тема 1, 2), дискусії (теми 3,4), проблемні лекції (теми 5,6,7,8). Практичні заняття проводяться на основі рішень міжнародних організацій і кейсів за результатами практичної роботи підрозділів фінансової розвідки, зокрема, Групи Егмонт, у вигляді спеціально розроблених практичних робіт під час виконання яких повною мірою використовуються методи організації і здійснювання навчально-пізнавальної діяльності, методи її стимулювання і мотивації, методи контролю і самоконтролю.

Практичні заняття: тема 1,2 - робота в малих групах, тема 3,4 - аналітичні методи, теми 5,6,7,8 - створення і обговорення практичних ситуацій відповідно до вимог міжнародних стандартів.

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Система оцінювання сформованих компетентностей у здобувачів вищої

освіти ступеня магістр враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні та практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання їх сформованих компетентностей за дисципліною «Міжнародні стандарти антилегалізаційного фінансового моніторингу» проводиться у формі заліку відповідно до графіку навчального процесу за накопичувальною бально-рейтинговою системою, де контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, практичних/семінарських занять, самостійної роботи і оцінюється сумою набраних балів (максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу одержати залік – 60 балів).

Завданням підсумкового контролю знань та компетентностей здобувачів вищої освіти ступеня магістр з навчальної дисципліни є перевірка їх розуміння програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими темами, здатності творчого використання накопичених знань, вміння обґрунтовувати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни та продукувати нові ідеї тощо. Виходячи з цього, оцінювання їх знань під час лекційних і практичних занять, а також самостійної позааудиторної роботи проводиться за такими критеріями: ступінь осмислення та засвоєння теоретико-методологічних питань та проблем, які розглядаються в межах навчальної дисципліни; здатність проводити критичний аналіз та незалежну оцінку певних проблемних аспектів; вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне дискусійне питання; вміння логічно пов'язувати напрями вирішення поставлених завдань із певними економічними методами, оперувати інформацією, спираючись на нормативно-правові акти; здатність обґрунтовувати рішення щодо вирішення проблем за наявності неповної або обмеженої інформації, подавати їх у логічній та структурованій формі.

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни розраховується з урахуванням балів, отриманих під час поточного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає 100 балів: "60 і більше балів – зараховано", "59 і менше балів – не зараховано" та заноситься у залікову "Відомість обліку успішності" навчальної дисципліни.

Поточний контроль: компетентнісно-орієнтоване завдання (25 балів), творче завдання (25 балів), контрольні роботи (40 балів), домашні завдання (10 балів).

Семестровий контроль: Залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Євроінтеграційні аспекти розвитку ринків фінансових послуг : монографія / Н. М. Внукова, Р. Пукала, В. А. Смоляк [та ін.] ; за заг. ред. Н. М.

Внукової, Р. Пукала. – Харків : Ексклюзив, 2018. – 178 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/18677>

2. Сучасні економіко-правові ризик-орієнтовані засоби регулювання розвитку ринку фінансових послуг : монографія / За ред. Н. М. Внукової, С. В. Глібка. – Харків : НДІПрЗІР НАПрНУ, 2020. – 370 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24236>

3. Фінансовий моніторинг: навч. посіб. / кол. уклад. за заг. ред. Е.О. Юрія. Чернівці : Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2022. 304 с. Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/7247>

Додаткова

4. Андрійченко Ж.О. Визначення рівня конкордації НОР і результатів 5 раунду взаємного оцінювання MONEYVAL відповідності системи ПВД/ФТ України рекомендаціям FATF / Ж.О. Андрійченко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2018. – Вип. 23. – С. 441-447. Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/23-2018/85.pdf>

5. Внукова Н. М. Управління ризиками фінансових установ у сфері фінансового моніторингу / Н. М. Внукова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Економіка» : Науковий журнал – Острог: Вид. Національного університету «Острозька академія», 2018 - №8(36). – С. 64-68. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/19040>

6. Внукова Н. М. Заходи впливу НБУ з фінансового моніторингу в економіко-правовому забезпеченні безпеки цифрової економіки / Н. М. Внукова // Економічна безпека держави в контексті національних інтересів : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., 23 квіт. 2021 р. : тези допов. – Харків : ХНУВС, 2021. – С. 55-57. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25556>

7. Внукова Н. М. Фінансовий моніторинг сектору бухгалтерських послуг за міжнародними стандартами: новий виклик для професії бухгалтера / Н.М. Внукова, С. Остапчук // Облік і фінанси. - 2023. - №1. - С. 17-25. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29231>

8. Внукова Н. М. Дотримання міжнародних стандартів фінансового моніторингу під час воєнного стану / Н. М.Внукова // Актуальні питання фінансової безпеки : Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції, 27 березня 2023 р. : тези допов. - Вінниця : ХНУВС, 2023. - С.45-48. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/29972>

9. Вплив державного регулювання на розвиток ризик-орієнтованої системи фінансового моніторингу України / В. С. Пономаренко, Н. М. Внукова, О. М. Колодізев, С. А. Ачкасова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2019. – № 2 (29). – С. 419-429. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/25093>

10. Vnukova N. International preconditions for development the basics of a concept of risk-oriented system on combating money laundering and the financing of

terrorism and proliferation / N. Vnukova, D. Hontar, Z. Andriichenko // Modern management: economy and administration: Monograph. - Opole: The Academy of Management and Administration in Opole, 2018. – P. 37–44. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/20095>

11. Vnukova N. Financial Monitoring of Payment Card Transactions / N. Vnukova, V. Avanesian // Право та інновації. – 2022. – No. 4(40) – С. 57–68. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28584>

Інформаційні ресурси

12. Звіти про проведення національної оцінки ризиків у 2016, 2019 рр. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/nacionalni-riziki/naczionalna-oczinka-rizikiv/zvit-pro-provedennya-naczionalnoji-oczinki-rizikiv.html>.

13. Міжнародні стандарти боротьби з відмиванням доходів та фінансуванням тероризму і розповсюдженням зброї масового знищення – Рекомендації FATF 2012 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.sdfm.gov.ua/articles.php?cat_id=180&art_id=9871&lang=uk.

14. Офіційний сайт Державної служби фінансового моніторингу України. – Режим доступу : [http:// https://fiu.gov.ua](http://https://fiu.gov.ua).

15. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення : Закон України від 6 грудня 2019 р. № 361 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20>.

16. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця : навчальна дисципліна «Міжнародні стандарти антилегалізаційного фінансового моніторингу» [Електронний ресурс] / Н.М.Внукова . – Режим доступу : <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=8302>

17. Directive (EU) 2015/849 of the European Parliament and of the Council of 20 May 2015 on the prevention of the use of the financial system for the purposes of money laundering or terrorist financing [Electronic resource]. – Access mode : <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A32015L0849>.

18. Suspicious Activity Report Review [Electronic resource]. – Access mode : www.fbi.gov/.

19. Група з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) [Електронний ресурс] - Режим доступу : <https://fiu.gov.ua/pages/dijalnist/mizhnarodne-spivrobotnictvo/mizhnarodni-organizaci/grupa-z-rozrobki-finansovix-zaxodiv-borotbi-zvidmivannyam-groshej-FATF.html>